

تأثیر آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی با نقش تعدیل کنندگی

اسنادها در دانش آموزان دبیرستان های شهر کرمانشاه

کامران یزدانبخش^۱، آسیه مرادی^۲، مهدی سلیمانی^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف اثربخشی آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان با نقش تعدیل کنندگی سبک های اسنادی انجام شد. جامعه پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر سال اول متوسطه دبیرستان های شهر کرمانشاه (۴۳۵۰ نفر) بود که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شد. پس از انتخاب ۳۶ نفر به عنوان نمونه پرسشنامه پژوهش (سبک اسناد سلینگمن، ۱۹۸۲) بین این افراد توزیع شد. سپس آزمودنی ها با توجه به نتایج پرسشنامه و عملکرد تحصیلی پایین به صورت تصادفی در گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند. نتایج نشان داد که متغیرهای وابسته در گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل، ارتقاء معناداری داشته است. همچنین نتایج نشان داد که آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد مثبت تأثیر معناداری داشته است. اما بین نمرات پیش آزمون و پس آزمون در دانش آموزان دارای سبک اسناد منفی تفاوت معناداری وجود نداشت، از یافته پژوهش می توان نتیجه گرفت که سبک اسناد مثبت و داشتن مهارت های مطالعه باعث افزایش عملکرد تحصیلی می شود. بنابراین این احتمال وجود دارد که رابطه بین مهارت های مطالعه و عملکرد تحصیلی به وسیله سبک اسناد میانجی گری شود.

کلید واژه ها: مهارت های مطالعه، سبک های اسناد، عملکرد تحصیلی.

^۱-عضو هیئت علمی گروه روانشناسی، دانشگاه رازی

^۲-عضو هیئت علمی گروه روانشناسی، دانشگاه رازی

^۳-کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه رازی

مقدمه

دانش آموزان بخش مهم و عظیمی از جمعیت هر کشوری را تشکیل می دهند. پیشرفت تحصیلی آن‌ها یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام تلاش این نظام، در واقع برای جامه عمل پوشاندن به این امر است. پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و بررسی عوامل موثر بر آن موضوع مهمی است که بخش عمده‌ای از پژوهش‌های علوم تربیتی را به خود اختصاص داده است (ارجمند سیاهپوش، قدس جعفری و فریغلانی، ۱۳۹۰). در واقع مهم‌ترین هدف عینی و مفید هر نظام آموزشی و پرورشی ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان آن جامعه است (قلائی، کدیور، صرامی و همکاران، ۱۳۹۱).

مطالعه عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی طی سه دهه اخیر بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. این عوامل به دو دسته فردی و محیطی تقسیم می شوند. تحقیقات انجام شده در این زمینه نشان می دهد که متغیرهای شخصیتی و شناختی (عوامل فردی) در مجموع ۷۰ درصد و سایر متغیرها از جمله محیطی، اجتماعی و موقعیتی ۳۰ درصد را به خود اختصاص می دهند (فریدمن^۱، ۲۰۰۲). از جمله عوامل فردی که منجر به افت و شکست تحصیلی می شود ضعف در مهارت‌های مطالعه و یادگیری می باشد. در چند سال اخیر، نظریه پردازان اطلاعات به عنوان یکی از نظریه‌های یادگیری مورد توجه زیادی قرار گرفته است. بر اساس این نظریه، راهبردهایی وجود دارد که با بهره‌گیری از آن‌ها می توان یادگیری را تسهیل کرد (سیف، ۱۳۸۹). مهارت‌ها یا راهبردهای مطالعه شامل افکار و رفتارهای پنهان و آشکاری است که با موفقیت در یادگیری مرتبط هستند و می توانند از طریق مداخلات آموزشی تغییر یابند. همچنین این مهارت‌ها یا راهبردها به صورت هر فعالیت شناختی، عاطفی یا رفتاری تعریف شده است که فرایند ذخیره، بازیابی و استفاده از دانش یا آموخته‌ها را تسهیل می نماید (دروسیس روسا، شوارتز، هاگ و بوردرج^۲، ۲۰۰۴). از نظر مارشال و بورکل^۳ (۱۹۸۱) مهارت‌های مطالعه فنون ویژه‌ای هستند که

^۱ - Friedman

^۲ - Derossis- Rosa, Schwartz, Hauge & Bordage

^۳ - Marshal & Burkle

از آنها برای اکتساب، نگهداری و کاربرد دانش و اطلاعات استفاده می گردد. مطالعات انجام شده در حیطه ی روان شناختی نیز نشان داده است که مهارت های مطالعه و یادگیری، با تسهیل یادگیری، عملکرد تحصیلی دانش آموزان را بهبود می بخشد (تالرو، سانچزو و ویلیز،^۱ ۲۰۱۵؛ بلونت، هاگان و آیدین،^۲ ۲۰۱۵؛ کارسیا، کوردا، مونگ و هانگ،^۳ ۲۰۱۴؛ دانکر، بوئر، کاستون، دیگان و وان در،^۴ ۲۰۱۴؛ پائلو، موریرا، فیلیپ و جوا،^۵ ۲۰۱۳؛ حسن بیگی و همکاران،^۶ ۲۰۱۱؛ شموشکی، حسینی، چرکزی، جعفری و بخشا،^۷ ۱۳۹۲؛ نظری شاکر، فتح تبار فیروزجایی و همکاران،^۸ ۱۳۹۰؛ کریمی و فرحبخش،^۹ ۱۳۹۰؛ علی بخش و زارع،^{۱۰} ۱۳۸۹). بنابراین شناخت این راهبردهای مطالعه گامی اساسی برای مداخلات آموزشی مناسب می باشد و موفقیت دانش آموزان را از طریق تعیین نقاط قوت و ضعف مطالعه و تامین مداخلات مناسب ارتقاء می بخشد.

از طرفی تحقیقات نشان داده اند که شناخت ها و باورهای منفی و نادرست دانش آموزان نسبت به توانایی های خود می تواند به عملکرد تحصیلی پایین منجر شود (رابرت،^۶ ۲۰۰۱؛ شهنی، جلیل زاده و مکتبی،^{۱۱} ۱۳۹۰ و درستکار، جوادی و سپاه منصور،^{۱۲} ۱۳۹۱). اکثر دانش آموزانی که عملکرد تحصیلی ضعیفی دارند از عزت نفس پایینی نیز برخوردار می باشند و خود را فردی نالایق و کم توان می دانند. دانش آموزان با عملکرد تحصیلی پایین، سبک های اسنادی منفی و بدبینانه دارند و عملکرد تحصیلی ضعیف آنها منجر به سبک اسنادی بدبینانه آتی نیز می شود (شهنی و همکاران،^{۱۳} ۱۳۹۰). فرلا، والک و شتین^۷ (۲۰۰۷)، در پژوهش خود تایید کردند که نسبت دادن و اسناد علل موفقیت تحصیلی به عوامل کنترل پذیر، با پیامدهای شناختی، فراشناختی، انگیزشی و عاطفی مثبت و موفقیت تحصیلی همراه است. به همین جهت به رغم مطالعات انجام شده در این زمینه، اثربخشی مهارت های مطالعه در بهبود پیشرفت تحصیلی با تعدیل کنندگی سبک های اسناد

¹ - Talero, Sánchez & Velez

² - Bulent, Hakan & Aydin

³ - Carissa, Cerda, Myung & Hughes

⁴ - Donker, Boer, Kostons, Dignath & Van der

⁵ - Paulo, Moreira, Filipa & João

⁶ - Robert

⁷ - Ferla, Valcke & Schuyten

دانش آموزان در مناطق و فرهنگ های مجزا از سایر مطالعات قبلی ضروری به نظر می رسد تا با استفاده از نتایج آن بتوان پیشرفت درسی و از این طریق انگیزه تحصیلی دانش آموزان را در اداره مستقل و نیز بهینه سازی تجاری یادگیری آنها در کلاس و مدرسه و سایر فضاهای آموزشی افزایش داد.

مواد و روش

در این پژوهش از طرح پژوهش نیمه آزمایشی از نوع پیش آزمون - پس آزمون با گروه گواه استفاده شد. جامعه پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر سال اول متوسطه دوم دبیرستان های سه ناحیه شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ بود. تعداد کل دانش آموزان ۴۳۵۰ نفر بودند که بصورت خوشه ای از این سه ناحیه، ناحیه دو و از این ناحیه یک مدرسه انتخاب شد. برای نمونه گیری و انتخاب آزمودنی های پژوهش از میان دانش آموزان هر سه کلاس سال اول آن مدرسه و با رعایت ملاک ورود شامل پایین بودن معدل نوبت اول، و ملاک خروج شامل معدل های بالا تعداد ۳۶ نفر انتخاب شد و با توجه به سبک اسناد و معدل در دو گروه کنترل و آزمایش (هر گروه ۱۸ نفر) به صورت همتاسازی جایگزین شدند. برنامه آموزشی بر روی گروه آزمایش به مدت ۸ جلسه ۶۰ دقیقه ای اجرا شد (محتوای این جلسات از پژوهش حسن پور، میکائیلی منیع، عیسی زادگان، آدینه وند و سعادت مند (۱۳۹۳)، گرفته شده است. این پروتکل براساس روش چهار مرحله ای ساپ^۱ (۱۹۹۹) طراحی شده است). پس از پایان جلسات، معدل نوبت دوم هر دو گروه را به دست آورده و داده ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در سطح توصیفی شاخص های آماری میانگین و انحراف استاندارد به دست آمد و در سطح استنباطی جهت آزمون فرض ها از روش تحلیل کواریانس استفاده شد که برای این منظور از نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ کمک گرفته شد.

ابزارهای پژوهش

^۱ - Sapp

عملکرد تحصیلی: در پژوهش حاضر برای سنجش عملکرد تحصیلی دانش آموزان از

معدل نوبت اول و دوم آنها به عنوان ملاک عملکرد تحصیلی در نظر گرفته شد.

پرسشنامه سبک های اسنادی: آخرین فرم تجدیدنظر شده این پرسشنامه در سال

توسط سلینگمن و سینگ (۱۹۸۲) ارائه شد. این پرسشنامه شامل ۱۲ موقعیت فرضی (شش

موقعیت مثبت و شش موقعیت منفی) است و ۴۸ سوال دارد (برای هر موقعیت ۴ سوال). در

راهنمای این آزمون از فرد خواسته می شود که تصور کند در آن موقعیت قرار دارد و درباره

علت اصلی آن موقعیت تصمیم بگیرد و سپس به سوالات در یک طیف هفت درجه ای پاسخ

دهد. در یک مطالعه در خارج از ایران، بریج (۲۰۰۱) ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه را

۰/۸۰ گزارش داد. سلیمانی نژاد (۱۳۸۱) نیز آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه را ۰/۴۷۱ گزارش

کرد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۷۸ بدست آمد.

شیوه عمل و اجرای جلسات به طور خلاصه به شرح زیر می باشد.

جلسه اول: منطقی آموزش توضیح داده شد.

در این جلسه در مورد نقش تجارب ناخوشایند گذشته در امتحان، هیجانانگیز و احساسات

امتحان و تاثیر آن ها در ایجاد اضطراب با دانش آموزان بحث و گفتگو شد و به صورت خلاصه

به دلایل اضطراب امتحان اشاره شد. ضمن برقراری ارتباط با مراجع، برای او توضیح داده شد که

اضطراب امتحان مربوط به تجربیات گذشته وی است که در موارد انجام امتحان، ناخوشایند بوده

است. به طور کلی به مراجع آموزش داده شد که چطور در مورد زمان امتحان و ارائه مطلب برنامه

ریزی کند. این به مراجع کمک می کند تا زمان واقعی امتحان را مشخص کند.

جلسه دوم: روش برنامه ریزی در مطالعه طی چند مرحله به آزمودنی ها آموزش داده شد.

در این جلسه آموزش تهیه برنامه های روزانه، هفتگی و نیمسال، آموزش زمان مطالعه برای

هر موضوع و ثبت مدت زمان مطالعه، بررسی نقش تجارب مختلف (از جمله عصبانیت، بی

علاقگی، سردرد و غیره) در فرایند مطالعه.

جلسه سوم: آموزش برخی از روش های مطالعه (شامل: مطالعه اجمالی، تندخوانی، عبارت خوانی، دقیق خوانی، خواندن تجسسی، خواندن انتقادی، روش خواندن برای درک زیبایی و جنبه های هنری).

جلسه چهارم: در این جلسه راهبرد مطالعه پس ختام (SQ4R)^۱ آموزش داده شد.

جلسه پنجم: در این جلسه راهبرد مطالعه مردر آموزش داده شد.

جلسه ششم: در این جلسه روش آموزش دو جانبه، مطالعه مشارکتی و روش پرسیدن دو جانبه آموزش داده شد.

جلسه هفتم: مروری بر جلسات قبل و راهبرد مطالعه کاپس آموزش داده شد.

جلسه هشتم: مروری بر جلسات قبل و رفع اشکال.

یافته ها

تحلیل داده های پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS-19 انجام گرفت. با توجه به اینکه برای استفاده از شاخص های آماری پارامتریک باید توزیع داده ها نرمال باشد، برای تعیین توزیع جامعه (نرمال بودن داده ها) از آزمون شاپیرو-ویلک استفاده شد نتایج نشان داد که داده ها دارای توزیع نرمال می باشند.

در جدول (۱) میانگین و انحراف استاندارد پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری عملکرد تحصیلی در گروه های آزمایش و کنترل آمده است.

^۱ - surve, question, review, recite, reflect, read

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد پیش آزمون و پس آزمون عملکرد تحصیلی در گروه های آزمایش و کنترل

پس آزمون		پیش آزمون		گروه
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۱/۹۵	۱۳/۰۴	۱/۹۴	۱۱/۸۴	آزمایش
۱/۹۱	۱۲/۰۶	۱/۹۴	۱۲/۰۷	کنترل

نتایج جدول (۱)، نشان می دهد که در گروه آزمایش میانگین عملکرد تحصیلی در پیش آزمون از ۱۱/۸۴ به ۱۳/۰۴ در پس آزمون رسیده است، اما در گروه کنترل میانگین پیش آزمون ۱۲/۰۷ بوده و در پس آزمون ۱۲/۰۶ شده است.

برای بررسی اثربخشی آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان از تحلیل کواریانس یکراهه استفاده شد برای بررسی پیش فرض های تحلیل کواریانس ابتدا همگنی شیب پیش آزمون ها با پس آزمون ها محاسبه شد که نتایج نشان داد شیب پیش آزمون میانگین های نمرات با شیب پس آزمون آن برابر است. پیش فرض دوم کواریانس برابری واریانس ها می باشد، برای بررسی برابری واریانس ها در نمره عملکرد تحصیلی از شاپیرو-ویلک استفاده شد که نتایج نشان داد این پیش فرض (برابری واریانس ها) نیز برقرار است. با توجه به برابری واریانس ها از تحلیل آنکووا استفاده شد که نتایج آن در جدول (۲) آمده است.

جدول ۲- تحلیل کواریانس برای بررسی تأثیر مداخله بر عملکرد تحصیلی

منبع	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	مجذور اتا
پیش آزمون	۱۰۲/۴۸	۱	۱۰۲/۴۸	۱۳۵/۸۰	۰/۰۰۱	۰/۸۰
گروه	۱۲/۳۰	۱	۱۲/۳۰	۱۶/۳۰	۰/۰۰۱	۰/۳۳

نتایج جدول (۲) بیانگر آن است بین نمرات پیش آزمون و پس آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/001$)، و این بدان معنی است که آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان در نمونه مورد بررسی تاثیر معناداری گذاشته است. با توجه به مقدار مجذور اتا می‌توان گفت که تاثیر آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان ۰/۳۳ بوده است.

در جدول (۳) نتایج برای بررسی نقش تعدیل کنندگی سبک‌های اسناد در اثربخشی آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان آمده است.

جدول ۳- نتایج برای بررسی نقش تعدیل کنندگی سبک‌های اسناد در اثربخشی آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی

منبع	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
گروه % سبک اسناد	۲/۴۳	۱	۲/۴۳	۵/۰۸	۰/۰۳

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد که نقش تعدیل کنندگی سبک‌های اسناد در اثربخشی آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان تایید می‌شود، بنابراین اثربخشی آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان با توجه به سبک اسناد دانش آموزان مورد بررسی قرار گرفت، نتایج در جدول (۴) آمده است.

جدول ۴- تحلیل کوواریانس برای بررسی تاثیر آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان با توجه به سبک‌های اسناد

سبک اسناد	منبع	مجموع مجذورات	Df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	مجذور اتا
مثبت	گروه	۱۱/۹۲	۱	۱۱/۹۲	۳۲/۷۰	۰/۰۰۱	۰/۶۴
منفی	گروه	۰/۸۶	۱	۰/۸۶	۱/۲۸	۰/۲۸	۰/۱۰

نتایج جدول (۴) بیانگر آن است بین نمرات پیش آزمون و پس آزمون در دانش آموزان دارای سبک اسناد مثبت تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/001$)، و این بدان معنی است که

آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد مثبت تأثیر معناداری گذاشته است. با توجه به مقدار مجذور اتا می‌توان گفت که تأثیر آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد مثبت ۰/۶۴ است. اما بین نمرات پیش آزمون و پس آزمون در دانش آموزان دارای سبک اسناد منفی تفاوت معناداری وجود ندارد، و این بدان معنی است که آموزش مهارت‌های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد منفی تأثیر معناداری نداشته است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج نشان داد که آموزش مهارت مطالعه بر عملکرد تحصیلی موثر است. اما اثربخشی آن تحت تأثیر سبک اسناد قرار می‌گیرد که این یافته با نتایج پژوهش (تالرو و همکاران (۲۰۱۵)، بلونت و همکاران (۲۰۱۵)، کارسیا و همکاران (۲۰۱۴)، دانکر و همکاران (۲۰۱۴)، پانلو و همکاران (۲۰۱۳)، حسن بیگی و همکاران (۲۰۱۱)، شמושکی و همکاران (۱۳۹۲)، شاکر و همکاران (۱۳۹۰)، سعیدی (۱۳۹۰)، کریمی و فرحبخش (۱۳۹۰)، علی بخش و زارع (۱۳۸۹) همخوان بود. محققان نشان دادند که مهارت‌های مطالعه روشی سودمند جهت افزایش عملکرد تحصیلی دانش آموزان است. با توجه به اینکه در مدارس برنامه ای برای آموزش روش های صحیح مطالعه وجود ندارد و این مساله مورد توجه قرار نمی‌گیرد و هر دانش آموزی به شیوه خود به فراگیری می‌پردازد. لذا طبیعی است که تعداد زیادی از این افراد شیوه صحیح مطالعه را ندانند و پایین بودن سطح پیشرفت آنها به نحوه مطالعه مربوط باشد. در تفسیر این نتایج باید به این مورد نیز توجه داشت که به زعم بندورا (۱۹۷۷) این باورها و مهارت ها یک ویژگی ذاتی نبوده و ترجیحاً نتیجه پردازش شناختی یک فرد می‌باشند. بنابراین همه نظام های آموزشی بر این بوده اند که عواملی را که باعث تغییر در پیشرفت و عملکرد دانش آموزان می‌شوند را شناسایی و در جهت بهبود آنها تلاش کنند.

از نظر مارشاک و بورکل (۱۹۸۱) مهارت های مطالعه فنون ویژه ای هستند که از آنها برای اکتساب، نگهداری و کاربرد دانش و اطلاعات استفاده می گردد و آنها را می توان به عنوان شیوه های حل مساله نیز در نظر گرفت. در فرایند اکتساب مهارت های مطالعه می توانند از نحوه یادگیری بهتر آگاه شوند و مسئولیت پذیری بیشتری را در امر یادگیری به عهده گیرند همین امر منجر به افزایش انگیزش دانش آموزان و تلاش های بیشتر آنان خواهد شد که منجر به افزایش عملکرد تحصیلی دانش آموزان می شود.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که سبک های اسناد در اثربخشی آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان نقش تعدیل کننده دارد، و این بدان معنی است که آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد مثبت تاثیر معناداری گذاشته است. با توجه به مقدار مجذور اتا تاثیر آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد مثبت ۰/۶۴ بود. اما بین نمرات پیش آزمون و پس آزمون در دانش آموزان دارای سبک اسناد منفی تفاوت معناداری وجود نداشت، و این بدان معنی است که آموزش مهارت های مطالعه بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارای سبک اسناد منفی تاثیر معناداری نداشته است. این یافته با نتایج پژوهش درستکار و همکاران (۱۳۹۱) همخوان می باشد. از میان نظریه های شناختی نظریه هایی که چگونگی تفکر افراد درباره علت های موفقیت و شکست شان را به عنوان تعیین کننده های اصلی انگیزش به حساب می آورند به نام نظریه های اسنادی معروف می باشند (سیفرت، ۲۰۰۴؛ واینر، ۱۹۹۲). نظریه اسنادی به ما کمک می کند تا دریابیم چگونه دانش آموزان، موفقیت و شکست خود را تبیین می کنند و چگونه این توضیحات در انگیزه آنها برای رفتارهای پیشرفت در آینده تاثیر می گذارد. مهارت های مطالعه به عنوان ابزار یادگیری به یادگیرنده کمک می کند تا اطلاعات تازه را برای ترکیب با اطلاعات قبلاً آموخته شده و ذخیره سازی آنها در حافظه کوتاه مدت آماده کند. وقتی که یادگیرنده دارای سبک اسناد

مثبت با آموزش مهارت های مطالعه در یادگیری کسب توفیق کند از این راه رضایت خاطر نصیب او شده و در او نسبت به یادگیری بیشتر ایجاد انگیزه می شود. به اعتقاد بلوم (۱۹۸۲) راه ایجاد انگیزش به وجود آوردن شرایط موفقیت است. همچنین زمانی که دانش آموزان مهارت ها و راهبردهای یادگیری را کسب می کنند، می فهمند که کنترل یادگیری و کسب موفقیت، به مقدار زیادی در دست خودشان است (اسناد مثبت) و می توانند با به کار بردن آن به موفقیت دست یابند و خود را به عنوان یادگیرندگان خودکارآمد تلقی می کنند. در صورتی که دانش آموزان داری سبک اسناد منفی با توجه به اینکه عوامل موفقیت را به شرایط بیرونی و ناپایدار نسبت می دهند، آموزش مهارت مطالعه در این گروه تغییر چندانی در عملکرد آنها ایجاد نمی کند.

اگر دانش آموزان باورهای مثبتی درباره توانایی های خود داشته باشند، اسنادهایی می سازند که به پایداری، سلامت، عزت نفس و پیشرفت آنها کمک می کند. به طور کلی و بر مبنای یافته های پژوهش حاضر و مقایسه آن با نتایج پژوهش های پیشین می توان نتیجه گرفت که می توان شاهد پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بود و میزان افت تحصیلی آنان را کاهش داد در صورتی که به آنان آموزش داده شود تا از سبک های مناسب مانند سبک اسناد درونی و اسناد کلی و در رویدادهای مثبت و خوشایند استفاده نمایند و موفقیت هایشان را به توانایی خود نسبت دهند و نیز در موقعیت های منفی (حوادث ناخوشایند) مانند شکست ها، از سبک های اختصاصی و بیرونی استفاده کنند و ضعف خود را به تلاش کم نسبت دهند.

برخی از دانش آموزان ناکامی تحصیلی خود را به عواملی چون کم استعدادی یا نداشتن امکانات نسبت می دهند در حالی که یکی از عواملی موفقیت تحصیلی آشنایی با مهارت های مطالعه و یادگیری است. دروسی که بر رشد مهارت ها، راهبردها و روش های شناختی تاکید دارند می توانند بر ایجاد کفایت و کنترل و در نتیجه افزایش انگیزش درونی کمک نمایند و همچنین در عملکرد موفقیت آمیز و در نتیجه ایجاد نگرش مثبت به یادگیری تاثیرگذار باشند. بنابراین می توان گفت یکی از عوامل مهم موفقیت تحصیلی آشنایی با مهارت های مطالعه و

یادگیری است و بسیاری از دانش آموزان به علت آشنا نبودن با مهارت ها و استراتژی های مطالعه و یادگیری دچار ناامیدی و شکست تحصیلی می شوند. اکثر دانش آموزان در فرآیند مطالعه و دست یابی به شیوه صحیح یادگیری، دچار سرگردانی، اشکال و اتلاف وقت در میان انبوهی از منابع و مآخذ می شوند. به طوری که می توان گفت بخش وسیعی از مشکلات افت تحصیلی ناشی از بی توجهی نسبت به روش های صحیح مطالعه است. عامه مردم معتقدند که محصلان خود به خود شیوه های درست مطالعه را کشف می کنند. این اعتقاد اساس درستی ندارد و محصلان باید فنون و شیوه های صحیح مطالعه را از طریق کوشش هشیارانه بیاموزند. مطالعات نشان داده اند که نارسایی در مهارت های یادگیری و مطالعه می تواند تمامی مزایای یک محیط آموزشی و یا حتی قابلیت های هوشی، شخصی و سلامت جسمی و روانی افراد را به طور منفی تحت الشعاع خود قرار دهد و از طرفی در صورت کارآمدی می تواند بسیاری از نارسایی های احتمالی در محیط های آموزشی و یا حتی کاستی در انگیزش تحصیلی و سلامت جسمی - روانی را که می تواند تاثیر مطلوبی بر عملکرد تحصیلی فرد داشته باشد را تعدیل یا جبران کند. به دلیل اینکه جامعه پژوهش شامل دانش آموزان پسر سال اول متوسطه می باشد بنابراین برای تعمیم نتایج به سایر جامعه ها باید با احتیاط عمل کرد. پیشنهاد می شود پژوهش هایی مشابه در سایر مقاطع تحصیلی و بر روی دانش آموزان دختر هم انجام گیرد. همچنین در پژوهش های آتی نقش متغیرهای دیگر مانند: انگیزش تحصیلی، سبک های یادگیری، سبک های شناختی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

ارجمند سیاهپوش، اسحق. قدس جعفری، محمد حسن. فرغلانی، محمد (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره ای متوسطه شهر شوش دانیال (ع). فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم، صص، ۲۰-۷.

حسن پور، الناز؛ میکائیلی منیع، فرزانه؛ عیسی زادگان، علی و آدینه وند، عبدالله (۱۳۹۳). مقایسه اثربخشی آموزش مهارت های حافظه و خودتنظیمی هیجانی بر کاهش اضطراب امتحان دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر ارومیه سال تحصیلی ۹۲-۹۱. مجله دست آوردهای روانشناختی، سال ۲۱، شماره ۲.

درستکار، ناهیده؛ جوادی، محمدجعفر و سپاه منصور، مژگان (۱۳۹۱). رابطه بین سبک های اسناد و ادراک دانش آموزان از شیوه های فرزندپروری والدین با پیشرفت تحصیلی آنها. مجله پژوهش های روانشناختی دوره ۶، شماره ۳ و ۴.

سیف، علی اکبر (۱۳۸۹). روان شناسی پرورشی نوین. ویرایش ششم. تهران: نشر دوران.

شموشکی، محمد تقی. حسینی، سید عابدین. چرکزی، عبدالرحمن. جعفری، سید یعقوب. بخشا، فوزیه (۱۳۹۲). مهارت های مطالعه و ارتباط آن با وضعیت تحصیلی دانشجویان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳(۱)، صص، ۶۶-۷۱.

شهنی، منیجه. جلیل زاده، ناهید. مکتبی، غلامحسین (۱۳۸۹). رابطه سبک های اسنادی با افسردگی و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر پایه ی پنجم ابتدایی شهرستان اهواز. مجله روان شناسی تربیتی، دوره ۷، شماره ۱۲، صص، ۴۷-۷۰.

علی بخشی، سیده زهرا. زارع، حسین (۱۳۸۹). اثربخشی آموزش خودتنظیمی یادگیری و مهارت‌های مطالعه بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی. سال ۴، شماره ۳ (۱۵)، صص، ۶۹-۸۰.

قلائی، بهروز. کدیور، پروین. صرامی، غلامرضا. اسفندیاری، محمد (۱۳۹۱). ارزیابی مدل باورهای خودکارآمدی معلمان به عنوان تعیین‌کننده‌های میزان رضایت شغلی آنها و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. پژوهش در برنامه ریزی درسی. سال نهم، دوره دوم، شماره ۵ (پیاپی ۳۲)، صص، ۹۶-۱۰۷.

کریمی، مهین و فرحبخش، کیومرث (۱۳۹۰). رابطه خودتنظیمی عاطفی و مهارت‌های مطالعه با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ویژه نامه توسعه آموزش و ارتقای سلامت، ۱۱ (۹).

نظری شاکر، حسین؛ فتح تبار فیروزجایی، کاظم و کرامتی، محمدرضا (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین عادت‌های مطالعه و خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی شهرستان بابل. فصلنامه علوم تربیتی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۷۱-۵۹.

Carissa A., Cerda, Myung, H. .& , Hughes, J. N.(2014). *Learning related skills and academic achievement in academically at-risk first graders*. Journal of

Applied Developmental Psychology, Volume 35, Issue 5, September–October 2014, Pages 433-443.

Bulent,A., Hakan, K., & Aydin, B.(2015). *An Analysis of Undergraduates' Study Skills*. Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 197, 25 July 2015, Pages 1355-1362.

Donker, A.S., Boer, H., Kostons,D., Dignath,C., & van der , W.(2014). Effectiveness of learning strategy instruction on academic performance: A meta-analysis. *Educational Research Review, Volume 11, Pages 1-26*.

۱۵

Derossis, A. M. Rosa, D. D. Schwartz, A. Hauge. L. S. & Bordage, G. (2004). *Study habits of surgery residents and performance on American Board of Surgery In-Training examinations*. Am J Sur, 188 (3): 230-6.

Ferla, J. Valcke, M. & Schuyten, G. (2007) *Relationships between student cognitions and their effects on study strategies*. Learning and Individual Differences, 18,271-278.

Friedman, I.A.(2002). *Student behavior patterns contributing to teacher burnout*. The journal of educational research, 88(5), 281-289.

Hassanbeigi, A. Askari, J. Nakhjavani, M. Shirkhoda, S. Barzegar, K. Mozayyan, M.R. Fallahzadeh, H. (2011). *The relationship between study skills and academic performance of university students*. Social and Behavioral Sciences 30 (2011) 1416 – 1424.

Marshal, D., & Burkle, R.(1981). *Learning to study: a basic skill*. Principal, 61(2), 38-40.

Paulo A.S., Moreira, P. D., Filipa, M. V., & João M.V.(2013). Predictors of academic performance and school engagement — Integrating persistence, motivation and studyskills perspectives using person-centered and variable-centered approaches. *Learning and Individual Differences, Volume 24, Pages 117-125*.

Robert, K.(2001). Using attributional style to predict academic performance: how does it compare to traditional methods? *Personality and Individual Differences, Volume 31, Issue 5, 1 October 2001, Pages 723-730*

Sapp, M. (1999). *Test anxiety: applied research, assessment and treatment intervention*. Lanham, USA. Wisconsin University Press of America.

Talero-Gutiérrez C., Sánchez-Torres, J.M. & Velez-van-Meerbeke, A. (2015). *Learning skills and academic performance in children and adolescents with absence epilepsy*. *Neurología* (English Edition), Volume 30, Issue 2, , Pages 71-76.